

Medrese Ruhunun Gönüllere Yansıması:

Medresetüzzehra ve Risale-İ Nur

Havva Konur

Özet

Medresetüzzehra, Bediüzzaman Said Nursî'nin gâye-i hayali olan bir projedir. Bu proje, gerek yer, mekân, coğrafya olarak; gerekse içeriği, eğitim kalitesi, dili ve hitap ettiği kitle açısından çok büyük orijinallikleri haizdir. Sultan Abdulhamid döneminde ilk defa dile getirilen projenin maddî tesisi mümkün olsaydı, şu an İslam dünyasında problem olarak konuşulan birçok mesele belki de konuşulmayacaktı. Dini, sosyal ve kültürel bir çok alanda yaşanan hastalık Medresetüzzehra'nın içeriği ve hedefleri dolayısıyla bugün yaşanmayacaktı. Bununla birlikte bu projenin gayesini ve hedefini bugün Risale-i Nur'un gerçekleştirdiğini söylemek de mümkündür.

Bu çalışmada Medresetüzzehra ruhunun Risale-i Nur'da nasıl tecessüm ettiği ve hayata nasıl aksettiği ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Medresetüzzehra, Risale-i Nur, İslam dünyası, yaygın eğitim

Nizamiye
medreselerinde
İslamî ilimlerin
yanı sıra tıp,
astronomi,
matematik,
felsefe ve tarih
gibi ilimler de
yer alıyordu.
İlki 1066 yılında
Bağdat'ta kurulan
bu medrese,
uzun yıllar İslam
âlemine çok büyük
hizmet etmiştir.

Giriş

Bediüzzaman'ın kendine gâye-i hayal edindiği bir projedir Medresetüzzehra. Çok sevdiği Şark vilayetlerinden kalkıp hiç bilmediği başkent İstanbul'a bu sevda için gitmiştir. Bediüzzaman'a göre İslam âlemini kurtaracak yegâne kurtuluş çaresi eğitimdi ve mevcut sistemde, ilmi talep edenler de ilmi talep edenlere cevap verme konumunda olanlar da kurtuluş olabilecek bir eğitimden yoksundular. Pek çok sâri hastalık boy göstermişti. Bediüzzaman'ın tanımıyla "kunun-u vustada bizi durduran ve tevkif eden..." (Hutbe-i Şamiye, s.19) hastalıklar, önlemler alınabilecek seviyedeysen önlemler alınmalı ve tedavi edilmeliydi. Zira hastalık ilerledikten sonra vakit çok geç olabilirdi.

Bediüzzaman tüm bu hastalıkların önünü kesebilecek, yetiştirdiği talebeleriyle de İslam âleminde çığır açacak kabiliyetlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayacak bir eğitim projesi geliştirdi. Bu projeyi II. Abdülhamid'den İttihatçılara, Sultan Reşad'dan Mustafa Kemal'e kadar pek çok devlet riciline sundu. Hem maddî hem manevî destek de gördü. Ama dünyanın hadiseleri, gidişatı ve özellikle savaşlar, bu projenin maddî anlamda gerçekleşmesine imkân tanımadı.

I) Yüzyılın Eğitim Projesi: Medresetüzzehra

a) Medrese İsmi ve Geldiği Nokta

Bediüzzaman Münazarat'ta Medresetüzzehra'nın sekiz şartından bahseder. Onlardan ilki olarak da adının medrese olması gerektiğini söyler ve şöyle der:

Birincisi: Medrese nâm, me'luf ve me'nus ve câzibedar ve şevkengiz itibarı olduğu halde büyük bir hakikatı tazammun ettiğinden, rağabâtı uyandıran o mübarek medrese ismiyle tesmiye. (Münazarat, s.303)

Arapça "d-r-s" kökünden gelen "medrese" kelimesi talebenin ders alıp ilim tahsil ettiği yer manasında ism-i mekândır. Orta ve yüksek tahsil müesseselerine medrese denilmiştir. Medrese tabirini ilk olarak Nişabur'daki Beyhakiyye medreseleri kullanmıştır. Ama onların İslam dünyasına açılışı Nizamiye medreseleri kadar olmadığı için medreseleri Büyük Selçuklu Devleti'nin büyük veziri Nizamü'l Mülk'ün kurduğu Nizamiye Medreseleri ile biliriz. Bu kurumlar fethedilen yerlerde Şii-Batını akımların propagandalarına hedef olan halkın dinî kimliğini güçlendirmek, Şii etkisini kırmak ve buna karşı Sünnî inancı savunacak İslam âlimi yetiştirmek için kurulan bir medresedir. Nizamiye medreselerinde İslamî ilimlerin yanı sıra tıp, astronomi, matematik, felsefe ve tarih gibi ilimler de yer alıyordu. İlki 1066 yılında Bağdat'ta kurulan bu medrese, uzun yıllar İslam âlemine çok büyük hizmet etmiştir. Daha sonra açılan ve içinde ilim tahsil edilen, -alanı daralıp sadece dinî ilimlere indirgenen- mekânlara da artık hep medrese denilmiştir.

Medreselerin, Medresetüzzehra'nın proje aşaması ve Bediüzzaman'ın bu proje için İstanbul'a padişahla görüşmeye gitme tarihi olan 1907 tarihi-

ne kadar, yaklaşık 841 yıl İslam dünyasına hizmet ettiğini görmekteyiz. Lakin aradan geçen asırlar boyunca medreselerin alanı daralmış, daraltılmış ve Osmanlı'ya geldiğinde artık sadece dinî ilimlerin verildiği bir mekân olduğu görülmüştür. Bediüzzaman “bin seneden beri teraküm etmiş” sorulardan bahseder. (Şualar, s.164) Medreselerin bu ihtiyaca cevap veremediğinden söz eder.

Bu projenin medrese ismi almasının sebepleri “me'luf (alışılmış), me'nus (ünsiyet, ülfet edilmiş), cazibedar (çekici), şevkengiz (sevinç veren) ifadeleriyle tanımlanmıştır. “Medrese” ismi İslam âleminin tanıdığı, ünsiyet ettiği bir isimdir. Yalnız İslam âleminde tek eğitim yeri medreseler değildir. Tekke, zaviye ve mektepler de eğitimin diğer ayaklarıydı. Önceleri bir ihtisalaşmayı çağrıştıran medrese, tekke ve mektep isimleri, daha sonraları aralarının iyice açılması ile birbirlerini tekfirle veya yobazlıkla suçlayan kurumlar haline almışlardır. Bediüzzaman bu konuda şöyle der:

“Teessüf ile görülüyor ki; onların tebayün-i efkârı, ittihadı tefrik ettiği gibi, tehalüf-i meşaribi de terakkiyi tevkif etmiştir. Zira, her biri, mesleğine taassup, başkasının mesleğine sathiyeti itibarıyla, tefrit ve ifrat ederek biri diğerini taddil, öteki de berikini techil ediyor.” (Münazarat, s.317)

Bediüzzaman'ın bu güzide projesinin ismini Medresetüzzehra koymasındaki amaçlarından biri (parlak, ışıldayan, nur saçan medrese) İslam âleminin bizzat sahiplenmesini, sahip çıkmasını hedeflemesidir. Bir diğer fonksiyonu da tekke, mektep, medrese anlamlarını birleştirmesi, bünyesinde yaşatması ve mezc etmesidir. Tekkenin verdiği tasavvuf eğitiminin, kalp ayağının, mektebin verdiği fen ilimlerinin ve medresenin verdiği din ilimlerinin aynı eksende buluşması, aynı potada erimesidir. Böylelikle aralarına ekilecek ittihad tohumları zamanla yeşerecek, mesafeleri kapatacak ve hakiki ittihadla vesile olacaktır.

Bediüzzaman bu isimle ilgili bir diğer kuruma daha atıf yapar ki, o da şimdinin Ezher Üniversitesi'dir. Bediüzzaman o zaman Camiü'l Ezher olarak bilinen Ezher'e 'Medresetüzzehra'sını kardeş yapar ve “Ezherin kızkardeşi” der. (Münazarat, s.302) Arapça “z-h-r” (parladı) kökünden gelen “Zehra” ve “Ezher” isimleri, birer sıfattır ve (z-h-r) fiilinin sıfat-ı müşebbesidir. Aynı fiil müzekkerde ef'alü, müenneste fe'lâ' vezninde gelir. Her iki sıfat da çok parlayan anlamındadır. Bu vezin aynı zamanda süreklilik ve devamlılık ifade eder. Yani sıfatın devamlı olacağını bildirir. Biz buradan da Ezher ve Zehra ruhunun ilelebet çok parlayacağına kani olabiliriz.

b)Yeri ve Coğrafyası

Medresetüzzehra'nın yeri için merkez olarak Bitlis, şube olarak da Van ve Diyarbakır seçilmiştir. Dikkat edersek bu yerler Şark vilayetlerinin en önemli noktalarıdır. Şu an buralarda teraküm etmiş problemlere bakınca, Bediüzzaman'ın neden bu yerleri seçtiği aşikâr olacaktır. Eğer bu proje yüz yıl önce hayata geçirilmiş olsaydı bu bölgelerin terör, ırkçılık, etnik problemler ve her şeyden önemlisi cehalet gibi pek çok hastalığının önü alınmış ve adeta seddedilmiş olurdu.

*Bediüzzaman
bu isimle
ilgili bir diğer
kuruma daha atıf
yapar ki, o da
şimdinin Ezher
Üniversitesidir.
Bediüzzaman o
zaman Camiü'l
Ezher olarak
bilinen Ezher'e
'Medresetüz-
zehra'sını kardeş
yapar.*

Darü'l muallimîn sıradan öğretmen okulları olarak tasarlanmamıştır. Dinî eğitim ve fen ilimleri açısından donanımlı, özel öğretmenler yetiştiriliyor. Çocuklara din eğitimini verirken, yanında fen ilimleri de öğretebilecek düzeydedirler.

c) Medresetüzzehra'nın Eğitim İçeriği

Medresetüzzehra'yı orijinal yapan özelliklerine gelince:

-Öncelikle asıl maksadından, kuruluş amacından ayrılan medrese yapısının rağmına, medrese ruhuna uygun olarak fen ilimleri ile din ilimlerinin mezc olmuş bir halini, eğitiminin ana direğini oluşturuyor. Bediüzzaman "Vicdanın ziyası ulum-u diniyedir. Aklın nuru fûnun-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri vakit, birincisinde taassup, ikincisinde hile, şüphede tevellüd eder."(Münazarat, s.306) diyerek bu birleşmenin gerekçesini ve önemini ortaya koyar.

- Zorunlu dil Arapça (eğitim dili). Türkçe gerekli, Kürtçe ise serbest (seçmeli) olmalı.

- Hem Kürtlerin hem de Türklerin yakından tanıdığı, itimat ettiği, güvenilir, Kürtçe konuşabilen ulema istihdam edilmeli.

Neden Kürt ulema bulunmalı?

- Mahalli lisana, yani Kürtçeye aşına olması gerekir.

- Bir yerde açılan medreselerdeki hocalar, o bölgenin aydını oluyor. O aydınlanmanın yayılması için aydınlar halkla iletişim kurabilmeli. Doğuda, bunun ilk şartı Kürtçe bilmektir.

- Kürtlerin istidatlarına göre eğitim yapılmalı. "Ektradın istidatları ile işişare etmek, onların sabavet ve besatetlerini nazara almaktır." (Münazarat, s.306)

- Fakülteler arası geçiş olmalı (taksimü'l-a'mal) ta ki, her fakülteden ihtisas sahibi, meselesinde derinleşmiş mütehassıslar çıkabilin.

- Resmî mezuniyet yani diplomalı eğitim olmalı ki öğrencilere ve eğitimcilere teşvik olsun. Diğer mekteplerle de avantaj yönünden eşit olmalı.

-Darü'l muallimîn (eğitim fakültesi) ana fakülte olmalı. Ta ki diğer fakültelerle kaynaşsın.

Darü'l muallimîn sıradan öğretmen okulları olarak tasarlanmamıştır. Dinî eğitim ve fen ilimleri açısından donanımlı, özel öğretmenler yetiştiriliyor. Çocuklara din eğitimini verirken, yanında fen ilimleri de öğretebilecek düzeydedirler. Ayrıca, formasyon dersleri de verilmelidir. Fazilet Darü'l mualliminde, intizam da Darü'lfünun da bulunuyor. Her yönüyle sağlıklı bir ferdin nasıl yetiştirilebileceği hususunu Bediüzzaman şöyle ifade ediyor: "Ta ki intizam ve tefeyyüz ondan buna geçsin ve fazilet ve diyanet, bundan ona geçsin. Tebadül ile, her biri ötekine bir kanat verip, zülcenahayn olsun." (Münazarat, S.308)

-Kürdistan'da yerleşmiş bir adet olan birebir eğitim yerine, halka şeklinde, daire düzeninde, birlikte bir eğitim olmalı. İnfiradi eğitim, birlikte eğitime dönüştürülmeli. Bu hem insanları sosyalleştirir, hem bireyin meramını anlatması gelişir, hem de farklı açılarla da olaya bakar.

d) Medresetüzzehra'nın Gelirleri

Bediüzzaman böyle büyük bir proje için sanılanın aksine çok para gerekmediğini, mevcut gelirlerin düzenli toplandığı takdirde buna yeteceğini söylüyor. Bir işe başlamaya niyet etmek, azmetmek, o yolda gayret göstermek sonucun ve neticenin büyük oranda lehimize olacağına delildir. "Varidatı nedir" diye soranlara Üstadın "hamiyet ve gayret" diye cevap vermesi, akıllara bu hakikati getiriyor. Keza İhlâs bahsinde "samimi bir ihlâs şerde dahi olsa neticesiz kalmaz. Evet, ihlâs ile kim ne isterse Allah verir." diyerek gayret ve hamiyetin hangi amaca hasrolunduğuna bakmadan mutlaka netice vereceğine, meyvesiz kalmayacağına işaret eder.

Gayret her dönemde mutlaka olacak ama elbette ki maddî boyutta da bir karşılığı olacak. Bediüzzaman bu gelirleri dört maddede özetliyor:

1-Vakıflar. Vakıf gelirleri düzenli toplansa bu önemli bir kaynak sağlayacaktır.

2-Zekâtı. "Bir zamandan sonra o Medresetüzzehra, İslamiyete ve insaniyete göstereceği hizmetle şüphesiz bir kısım zekâtı bilistihkak kendine münhasır edecektir."(Münazarat, s.310)

3-Nüzur ve sadâkat. Önemli olan medresenin faaliyete geçip semere vermesidir. O zaman her görüşten kişiler kendiliğinden yardımını yapacaktır (İlanat-ı milliye).

4-Darül muallimîn'in ülkenin muhtelif yerlerinde zaten tahsisatı vardır. Darül muallimin ile kaynaştığı için onun gelirlerini kısa bir süre ariyeten kullanabilir. Zaman geçtikçe bunu da iade eder.

e) Medresetüzzehra'nın Sonuçları

Medresetüzzehra'nın amacı İslamiyet'in bu kurum vasıtasıyla yayılmasıdır. Eğer bu amaç gerçekleşse, millet ile devlet arasında uçurum olmaz, milli gelirler çarçur edilmez, eğitim seviyesi yüksek bir halk tabakası olur. Medresetüzzehra'nın eğitim çıktılarını şöyle sıralayabiliriz:

1-Ulemanın istikbalini temin (ilmi teşvik).

Gelişmiş ülkelerde yazar çizerlere, bilim adamlarına önem verilmekte ve teşvik edilmektedir. Medresetüzzehra ilim adamlarının geçim endişesi duymadan kendi alanlarında uzmanlaşarak gelişmesini sağlayacak bir sistemi önermektedir.

2- Maarifi Kürdistan'a medrese kapısıyla sokmak.

Bediüzzaman İslam dünyasının ve yaşadığı bölgenin en büyük problemini cehalet olarak tesbit etmiştir. Medresetüzzehra bu olumsuz durumu ortadan kaldıracak, maarif bu üniversiteler yoluyla Doğu'da ve İslam dünyasında yayılacaktır.

3- Meşrutiyet ve hürriyetin mehasinini göstermek ve istifade ettirmek.

Meşrutiyetin ilanı cehaletin hükümferma olduğu coğrafyalarda endişeler doğurmuş, Bediüzzaman ise Doğu'da yaptığı gezilerde hem meşrutiyete

Medresetüzzehra'nın amacı İslamiyet'in bu kurum vasıtasıyla yayılmasıdır. Eğer bu amaç gerçekleşse, millet ile devlet arasında uçurum olmaz, milli gelirler çarçur edilmez, eğitim seviyesi yüksek bir halk tabakası olur.

Maksatta birleşme, fikirlerin temayülü ve tebedülü ile olacaktır. Yani, fikirlerin birbirine meyil göstermesi ve bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunmasıyla maksatta birleşme mümkün olacaktır.

tin güzelliklerini anlatmış hem de istibdadın kötülüklerinden bahsetmiştir. Bediüzzaman, Medresetüzzehra ile, halkın rejimi diyebileceğimiz Meşrutiyetin ve imanın hassası olarak gördüğü hürriyetin hakiki gelişmelerin temeli olarak İslam dünyasında yayılabileceğini öngörmektedir.

f) Medresetüzzehra'nın Faydaları

1-Medarisin tevhid ve ıslahı.

Medreseler müfredat ve kurumsallaştırma açısından birleştirilmeli. Kürt medreseleri ayrı olsa da kendileri arasında birlik olmalıdır.

2-İslamiyet'i onu paslandırان hikayat ve İsrailiyattan ve taassubat-ı barideden kurtarmak.

“İsrailiyat”; kaynağı Yahudi âlimlerinin bilgilerine dayanan, İslamiyet'ten kaynaklanmayan bilgilerdir. Medresetüzzehra ile din, doğru metotlarla, bu gibi batılardan rafine edilecektir.

3-Mehasin-i meşrutiyeti neşir için bir kapı açmaktır.

Medresetüzzehra'nın amaçlarından biri meşrutiyetin güzellikleriyle bölge insanını tanıştırmaktır. Meşrutiyetin hürriyet, adalet, meşveret gibi nimetlerinden istifade etmek fertlerin ve toplumların gelişmesi için son derece önemlidir.

4- Maarif-i cedideyi medarise sokmak için bir tarik ve ehl-i medresenin nefret etmeyeceği saf bir menba-ı funun açmaktır.

“Fena tefehhüm”, “fenler yoluyla dinsizlik yayılır” düşüncesi olup, asırlarca medreselere fen ilimlerinin girmesini engellemiştir. Bu proje ise fen ilimlerini medreseye dâhil etmek fikrini içine alır. Medrese ehlinin de kabullenip sahiplenebileceği bir tarzda maarif-i cedideyi medrese eğitiminin bir parçası haline getirmek gerekir.

5-Ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-i tekkenin musalahalarıdır; ta temayül ve tebedül-i efkârıyla lâakal maksatta ittihad eylesinler.

Maksatta birleşme, fikirlerin temayülü ve tebedülü ile olacaktır. Yani, fikirlerin birbirine meyil göstermesi ve bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunmasıyla maksatta birleşme mümkün olacaktır. Üstadın ehl-i medrese, ehl-i mektep ve ehl-i tekke ayrımı önemlidir. Ehl-i medrese din ilimlerini okuyanlar, ehl-i mektep fen ilimlerini okuyanlar, ehl-i tekke tasavvuf yoluyla din öğretimi yapanlardır. Bu üç farklı kurumun birbirlerine meyil göstermeleri ve fikir alışverişinde bulunması tefrikaların ve diğer menfi unsurların ortadan kaldırılması için son derece önemlidir.

Bu üç müessese toplumun terakkisi için yol göstericidirler. Fakat fikirlerinin ve tarzlarının farklı olması, kendi aralarında çatışmalarına sebebiyet vermiştir. Neticede kalkınma engellenmiştir. Ayrılıkları ortadan kaldırmanın çaresi fikirleri birleştirerek te'yit etmektir. Bediüzzaman bu sorunu örgün eğitimle halletmek istemiş, hükümete dilekçeler vermiş ama projesini gerçekleştirememiştir. Günümüzde Risale-i Nur bu manayı gerçekleştirmiş olsa da yeterli değildir. Risale-i Nur toplum hayatına mal olduğu zaman bu ittihad da tamamiyle gerçekleşecektir.

II) MEDRESETÜZZEHRA VE RİSALE-İ NUR

Bediüzzaman 83 yıllık ömrünün 55 yılını Medresetüzzehra projesi için harcamıştır. Onu düşünmüş, onu düşlemiş, onu hayal etmiş ve nihayet hep onu kovalamıştır. Osman Yüksel Serdengeçti'nin deyimıyla "üç devir geçirmiş bir ihtiyar... Meşrutiyet, İttihat ve Terakki, Cumhuriyet..." (Tarihçe-i Hayat, s.625) Bu üç devirde de devleti yönetenler, düzenin başına geçenler kimlerse, Bediüzzaman onlarla temas kurmuş, projesini anlatmış, çabalamış her şeyi çok çabuk tükettiğimiz asrımızda, bize de böylece "gaye-i hayal sahibi olan bir insan neler yapar"ın dersini vermiştir.

Van'da Tahir Paşa'nın konağında kalırken İngiliz Müstemlekat Nazırı'nın "Bu Kur'an Müslümanların elinde oldukça biz onlara hakiki hâkim olamayız. Ya Kur'an'ı ortadan kaldırmalıyız, yahut Müslümanları ondan soğutmalıyız." dediğini gazetelerden okuduğunda, Bediüzzaman'ın içine Medresetüzzehra ateşi düşmüştü. "Kur'an'ın sönmez ve söndürülmez manevi bir güneş olduğunu ben dünyaya göstereceğim ve ispat edeceğim" diyerek düşmüştü İstanbul yollarına.

Bu projenin tarihsel serüvenine göz gezdirecek olursak;

- 1907'de padişah II. Abdülhamid'e bir dilekçe vererek projesini aktarır. Kendini hapishane ve tımarhanede bulur.

- 1911'de Sultan Reşad'ın Rumeli seyahatine eşlik eder ve yolda ona Medresetüzzehra projesinden bahseder. Makul karşılır ve 20.000 altın tahsisat ayrılır.

-1913'te Van Edremit'te temeli atılır. Maalesef I. Dünya Savaşı çıkar ve hallaç pamuğuna dönen bölgede teşebbüs akim kalır.

-1922'de ısrarla Ankara'ya çağrılır. Diğer milletvekilleri ve Mustafa Kemal'le bir dizi görüşme gerçekleştirir.

-1923'te 200 milletvekilinden, içinde Mustafa Kemal'in de bulunduğu 163 milletvekilinin rey-i ile Doğu'da bir üniversite kurulması kabul edilir. Tahsisat ayrılır. Buna rağmen 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile okulların birleştirilmesi ve 1926'da medreselerin tümüyle kapatılmasıyla proje bir kez daha akim kalır.

1926'da telif edilmeye başlanan Risale-i Nur, artık cihanşümul bir davaya dönüşecek, Medresetüzzehra projesi bendlerini aşacak, duvarlarını yıkacak, Risale-i Nur'un girdiği her yerde tahtını kuracak, amacına ulaşacaktır. Yani bir nevi sınırlı, dar, örgün olan eğitim projesi, sınırsız, geniş ve yaygın eğitime inkılab etmiş olacaktır.

Bediüzzaman'ın ufku açısından Medresetüzzehra'nın ruhunu zerkettiği dört yer görüyoruz.

1-Şehirler

2-Risale-i Nur

3-Risale-i Nur Talebeleri

4-Risale-i Nur Medreseleri

1926'da telif edilmeye başlanan Risale-i Nur, artık cihanşümul bir davaya dönüşecek, Medresetüzzehra projesi bendlerini aşacak, duvarlarını yıkacak, Risale-i Nur'un girdiği her yerde tahtını kuracak, amacına ulaşacaktır.

Üstadın
Medresetüz-
zehra'dan hasıl
olacak olan
maksadı Risale-i
Nur'la umuma
yaymasını
şu ibretamiz
satırlarda
keşfediyoruz.

1- ŞEHİRLER

Bediüzzaman, Risale-i Nur'un yazıldığı, okunduğu, okutulduğu, ders verildiği her şehri, Medresetüzzehra olarak görüyor. Bu şehirlerin başında elbette Risale-i Nurların telif yeri olan Isparta ve Barla var.

“Aziz, sıddık kardeşlerim,

Eski Said çok zaman Medresetü'z-Zehrayı gaye-i hayal ederek çalışmış. Cenab-ı Hak kemal-i merhametinden, Isparta'yı o Medresetü'z-Zehra hükmüne getirdi.” (*Kastamonu Lahikası*, 159)

“Müteaddid vecihle ben Ispartalı olduğum gibi o mübarek şehir taşıyla toprağıyla nazarımda çok ehemmiyeti var ve Nurların Camiül-Ezheri ve Medresetüzzehra'sının merkezi hükmündedir.” (*Emirdağ Lahikası*, s.175)

Bununla birlikte Denizli, Kastamonu, Afyon gibi özellikle isim verdiği şehirler de Medresetüzzehra manasının tahakkuk ettiği yerler olarak sayılmaktadır.

2-RİSALE-İ NUR

Risale-i Nur bizatihi varlığıyla Medresetüzzehra'nın ruhunu oluşturmaktadır. Medresetüzzehra'dan oluşacak maksat, adeta bir atom çekirdeği ve nükleer enerjiye dönüşerek Risale-i Nur'u oluşturmuş ve kinetik, potansiyel, ısı, ışık, ses, elektrik, kimyasal ve nükleer bütün enerji çeşitlerini üzerinde barındıran bir anafora dönüşmüştür. Üstadın Medresetüzzehra'dan hasıl olacak olan maksadı Risale-i Nur'la umuma yaymasını şu ibretamiz satırlarda keşfediyoruz.

“Zaten Medresetüzzehra tevessü edip hakiki ihlâs ve tam fedakarane terk-i enaniyeti ve tevazu-u tammı daire-i Nur'da aşıyor, neşreder.” (Şualar, s.404)

“Risale-i Nur'un Medresetüzzehrası Anadolu çapında ve âlem-i İslam ölçüsünde genişleyeceğini; Risale-i Nur'daki hakikatin yüksekliğinden ve dikkat ve tefekkürle okuyan müminlerin ve ehl-i ilmin arasında vücuda gelen sarsılmaz uhuvvet ve kardeşlikten anlıyoruz.” (*Tarihçe-i Hayat*, s.637)

“Nur Risalelerinin Medresetüzzehrası Camiül Ezherin şefkatine çok muhtaç bir mahdumdur, bir talebesidir; şiddetli düşmanların hücumuna hedef olmuş bir şakirdidir ve bütün medreselerin başı ve âlem-i İslamı daima tenvir eden o büyük Camiül Ezherin küçük bir daire ve şubesidir.” (*Emirdağ Lahikası* s.184)

Maddi cihetteki Medresetüzzehra, mekânı belli, öğrencileri örgün ve istifadesi de o oranda olacakken, Risale-i Nur girdiği her evi, mekânı, gönlü bir Medresetüzzehra yapacak, yaygın eğitimin destanını yazacaktı. Barla bu eğitimin ilk medresesi oldu. 600.000 Risale-i Nur nüshası elle çoğaltılarak Anadolu'nun her tarafına yayıldı.

3- RİSALE-İ NUR TALEBELERİ

Risale-i Nur talebeleri ve Risale-i Nur'a okuma, yazma, yayma, neşretme, hizmet etme, hizmet edenlere hizmet etme, dost olma, kardeş olma, yar-

dım etme gibi bir şekilde o hizmetin ucundan tutmuş olanları kapsamaktadır ki, bunlar da Medresetüzzehra şakirdleridir. Üstad Medresetüzzehra'dan yetiştireceği öğrencileri Risale-i Nur talebeleri olarak görür ve onlara öyle muamele eder.

“Zaten o Medrese-i Nuriye şakirdleri benim nazarımda, eskiden beri bir gaye-i hayalim olan Medresetüzzehra'nın talebeleri suretinde düşünüyordum. Ve derdim:”Onlar, bunlar oldu veya bunlar, onların dümdarlarıdır.” (Kastamonu Lahikası, s.238)

“Medresetüzzehra'nın maddî tesisine çok maniler bulunduğundan şimdilik Nur şakirdlerinin heyet-i mecmuasının dairesinden ibarettir.” (Emirdağ Lahikası2, s.241)

“Salisen: Medresetüzzehra erkanları benim şahsımın da hakiki vekilimdirler.” (Emirdağ Lahikası2, s.22)

“Evvelen: Cenab-ı Hakka yüz bin şükür ediyoruz ki elli beş sene bir gaye-i hayalim ve hayatımın bir neticesi olan Medresetüzzehra'nın manevi hakikatini siz Medresetüzzehra erkânları tamamıyla gösteriyorsunuz.” (Emirdağ Lahikası2, s.110)

Buralarda da görülecek ki, Risale-i Nur talebelerine Üstadın verdiği değer Medresetüzzehra şakirdleriyle eşdeğerdir. Çünkü maksad ve netice onlarda tecessüm etmiş, şekillenmiş ve görünür olmuştur.

4-RİSALE-İ NUR MEDRESELERİ

Medrese-i Nuriye, Risale-i Nurların okunup hayata geçirildiği, mütalaa edildiği, ders yapıldığı, Sünnet-i Seniyyenin rehber ittihaz edildiği yerlere verilen isimdir. Bediüzzaman Medresetüzzehra'nın ruhunun Medrese-i Nuriyelerle devam ettirildiğini, hükmünün onu da teşmil edeceğini söyler.

“Hem Münazarat Risalesi'nin rûhu ve esası hükmünde olan hatimesindeki Medresetü'z-Zehra'nın hakikati ise, istikbalde çıkacak olan Risale-i Nur medresesine bir zemin ihzar etmek idi ki; bilmediği halde ihtiyarsız olarak ona sevk olunuyordu. Bir hiss-i kable'i-vukû ile o nûranî hakikati maddî sûretinde arıyordu.” (*Tarihçe-i Hayat*, 252)

“Elbette bizlere lazım ve millete elzem, şimdi resmen izin verilen, din tedrisatı için hususi dershaneler açılmasına ve izin verilmesine binaen, Nur şakirdleri mümkün olduğu kadar her yerde küçücük bir dershane-i Nuriye açmak lazımdır. Gerçi, herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes her bir meselesini tam anlamaz. ‘Haşiye: Şayet biri biliyor, taallüm etmeye muhtaç değilse, ibadete muhtaç veya marifete müştak veya huzur ister. Onun için herkese lüzumlu bir derstir.’

Eski medreselerde beş on seneye mukabil, inşallah Nur medreseleri beş on haftada aynı neticeyi temin edecek ve yirmi senedir ediyor.” (Emirdağ Lahikası, s.245)

“Her bir adam eğer hanesinde dört beş çoluk çocuğu bulunsa, kendi hanesini bir küçük medrese-i Nuriyeye çevirsin. Eğer yoksa, yalnız ise, çok

*Medrese-i Nuriye,
Risale-i Nurların
okunup hayata
geçirildiği,
mütalaa edildiği,
ders yapıldığı,
Sünnet-i
Seniyyenin rehber
ittihaz edildiği
yerlere verilen
isimdir.*

*Medresetüzzehra
projesi, gerek yer,
mekân, coğrafya
olarak, gerekse
içeriği, eğitim
kalitesi, dili
ve hitap ettiği
kitle açısından
çok büyük
orijinallikleri
haizdir.*

alakadar komşularından üç dört zat birleşsin; ve bu hey'et buldukları haneyi küçük bir medrese-i Nuriye ittihaz etsin. Hiç olmazsa işleri ve vazifeleri olmadığı vakitlerde, beş on dakika dahi olsa Risale-i Nuru okumak veya dinlemek veya yazmak cihetiyle bir miktar meşgul olsalar, hakiki ilim talebeleri gibi, onların maişetlerini temin hususundaki adi muameleleri de bir nevi ibadet hükmüne geçebilir.” (Emirdağ Lahikası, s.101)

Bediüzzaman Said Nursi, bununla birlikte Medresetüzzehra'nın maddi cihetinde inşasını da arzu etmiştir. Bunu yazdığı mektuplardaki ifadelerinden, adeta vasiyet ve beşaret niteliğindeki sözlerinden anlıyoruz.

“Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, o medresenin manevî hüviyeti Isparta vilayetinde tesis edildi. Risale-i Nur'u tecessüm ettirdi. İnşallah istikbalde, Risale-i Nur şakirtleri, o alî hakikatın maddî sûretini de tesis etmeye muvaffak olacaklar...” (Tarihçe-i Hayat, 252)

Sonuç:

Medresetüzzehra projesi, gerek yer, mekân, coğrafya olarak, gerekse içeriği, eğitim kalitesi, dili ve hitap ettiği kitle açısından çok büyük orijinallikleri haizdir. maddî tesisi mümkün olsaydı, şu an sorun olarak konuştuğumuz pek çok problemi konuşuyor olmayacaktık. Dini ya da seküler pek çok sıkıntı, hastalık daha hissedildiği anda müdahale edilecek, hastalıklar kangrene dönüşmeden iyileşebilecekti. Bugün bu proje amacını, gayesini, hedefini Risale-i Nur'la gerçekleştiriyor. Ruhunu Risale-i Nur'a verdi ve hedeflerini örgün değil yaygın bir şekilde tecessüm ettiriyor.

Bediüzzaman Said Nursî, bir mektubunda bu hakikate işaretle şöyle der:

“Biz Risale-i Nur'la, bu memleketin ve istikbalinin en büyük iki tehlikesini defetmeye çalışıyoruz...”

Birinci tehlike: Bu memlekette, hariçten kuvvetli bir surette girmeye çalışılan anarşiliğe karşı set çekmek.

İkincisi: Üç yüz elli milyon Müslümanların nefretlerini kardeşliğe çevirmekle, bu memleketin en büyük nokta-i istinadını temin etmektir.” (Emirdağ Lahikası, s.125)

Risale-i Nur toplum hayatına mal olduğu zaman, hem medrese, mektep, tekke ittihadı, hem fen ilimleri ile din ilimlerinin ittihadı, hem de toplumun kademeleri arasındaki hakiki ittihad ve tesanüd sağlanmış, tesis ve temin edilmiş olacaktır. Risale-i Nur'a hizmet edenler, aynı zamanda toplumun refah ve saadeti için de çalışmış oluyorlar. Medresetüzzehra'dan da beklenen hedef bu idi. Bununla birlikte bu hedefin kurumsallaşması ve yaygınlaşması, tüm İslam aleminin bir medresesi haline gelerek İslam toplumlarının her alanda kalkınmasını sağlaması Bediüzzaman'ın bu konudaki vasiyetinin yerine getirilmesi ile mümkün olacaktır.

Summary

The Medresetuzzehra is a topic that Bediuzzaman Said Nursi has dreamed of. In terms of its place, geography, education model, education languages and the audience; it has distinctive characteristics. If it were possible for the first time in the period of the Sultan Abdulhamid; there would probably not be many issues that are being addressed as problems in the Islamic world at the moment. Religious, social and cultural diseases that live now in many areas will not be experienced today due to the content and aims of the Medresetuzzehra. However, it is possible to say that the Risale-i Nur fulfilled the purpose and the goal of this project in a way today. This study examines how the Medresetuzzehra spirit is embodied in the Risale-i Nur and it reflects in the modern life.

Keywords

Medresetuzzehra, Risale-i Nur, Islamic world, common-public education education

